

LEDER

VÁLDODOAIMMATEADDJI/
SJEFREDAKTØR:
GEIR WULFFOÐASDOAIMMATEADDJI/
NYHETSREDAKTØR:
LARS BIRGER PERSENDOAIMMATUSHOAVDA/
REDAKSJONSSJEF:
IRENE ANDERSEN

Alta-aksjonen og skilting

I fjor var det 40 år siden den massive folkeaksjonen mot utbygging av Alta-Kautokeino-vassdraget på Nullpunktet i Stilladalen i Alta kommune.

Under markeringa oppdaga man at det ikke fantes noen skilt som markerte Nullpunktet ved Stilla, og den såkalte Sombyšaldi eller Sombybrua over Fállejohka/Tverrelva ved Øvre Stilla. Denne mangelen er nå reparert av den kunstpolitiske organisasjonen Nordting. Nylig ble det satt opp fine skilt på Nullpunktet og ved Sombyšaldi/Sombybrua.

Allerede for godt over ti år siden fremmet Álttá Sámiid Searvi forslag overfor Alta kommune om å få de to historiske plassene behørig skilta. Siden da har lite og ingenting skjedd. Riktignok er Sombyšaldi nå markert på det offisielle kartverket, mens Nullpunktet fortsatt glimrer med sitt fravær der.

Dermed fant Nordting det betimelig å ta i bruk «hasteparagrafen», og de fikk produsert to fine skilt som en gave til samfunnet. Begge skiltene ble plassert ut nylig.

– Det er historiske hendelser som bør minnes gjennom skilting, sa Nordtings talsmann Amund Sjølie Sveen da han behørig dømte de nye skiltene. Han utfordra samtidig det samiske samfunnet, miljøforkjemperne, kommunen og Sametinget til å sette opp et verdig minnesmerke over Altaaksjonen.

Vi synes de to oppsatte skiltene er flotte, og det er grunn til å berømme Nordting for et godt initiativ. Etter vår mening finnes det ikke noen grunn til å fjerne skiltene. Tvert om har den manglende skilting vært et klart savn, som nå er reparert på en fin måte.

På slutten av 1970-tallet og begynnelsen av 1980-tallet var det høyst delte meninger både i Alta og i det samiske samfunnet om utbygginga av Alta-Kautokeinoelva. De aller første planene gikk ut på overføre lešjohka fra Tanavassdraget samt Joatkkajávrrit fra Fállejohka/Tverrelva. Både samebygda Máze og enormt viktige reinbeiteområder skulle neddemmes. Dette var renspekka galskap og det glade vanvidd, og fikk heldigvis ingen tilslutning fra ansvarlige politikere.

Stortinget freda Máze i 1973, og året etter fremkom Virdnejávre-prosjektet i konsesjonsøknaden, som et langt mer begrensa alternativ. På denne tida pressa sterke krefter i Alta kraftig på for å totalfreda Altaelva og i stedet bygge ut andre vassdrag som Skáiddejuhka i Porsanger/Kvalsund, Mathiselva i Alta og tre mindre vassdrag i Kvænangen.

For reindrifta ville disse alternative utbyggingene ha utgjort en total katastrofe. Med daværende statssekretær Ole K. Sara i Landbruksdepartementet som politisk arkitekt, inngikk Kautokeino flyttsamslag i 1978 en «gentlemans agreement» eller «hestehandel» med staten om å godta en begrensa Virdnejávre-utbygging mot varig vern av de øvrige aktuelle vassdragene i reinsognet. Resultatet ble at Stortinget godkjente Virdnejávre-prosjektet, mens de øvrige ble droppa.

” Så en historisk mulighet til å vekke Norges dårlige samvittighet

Flyttsamslaget følte den gang at det var vunnet en stor seier, ved at staten for første gang hadde godtatt å se planlagte inngrep i et reinbeiteområde under ett. Tradisjonelt har staten drevet en bit-for-bit-politikk i Sápmi. Mange fryktet derfor at hvis protestene i Alta i Oslo skulle resultere i vern av Altaelva, så ville presset på Skáiddejuhka og de øvrige vassdragene øke tilsvarende. Flere lokalpolitikere fra Alta argumenterte aktivt for nettopp dette. «Vern Alta og bygg ut andre steder».

Dette var en viktig årsak til at mange i det samiske samfunnet så med ublide øyne på aksjonene. Det var frykt for at flyttsamene ville bli den tapende part om man trakk seg fra den såkalte Ole K-avtalen, og at storsamfunnet skulle tro at samene ikke var til å stole på.

Bakteppet var for øvrig at Finnmark hadde kraftunderskudd og var avhengig av usikre kraftleveranser fra Sovjet-Russland for å

dekke kraftbehovet. Prognosene tilsa en klar vekst i folketallet og at Finnmark i år 2000 ville passere 90.000 innbyggere. Ertetida har som vi vet, vist en langt mer negativ utvikling, hvor folketallet i de fleste kommuner ikke bare har stagnert, men gått markant tilbake.

Ertetida har også vist at de samiske aksjonistene den gang nok var mer fremsynte enn de fleste av oss andre. Uten aksjonene ville det neppe blitt noen samerettsutredning, samelov, sameting og samisk grunnlovsparagraf i overskuelig fremtid. Aksjonistene så en historisk mulighet for å vekke Norges dårlige samvittighet for fornorskningspolitikken, mens mange andre nok hadde et altfor snevert perspektiv den gang.

Vi synes derfor det nå er på høy tid at det samiske samfunnet hedrer våre foregangskvinner og -menn som deltok i aksjonene, både i Oslo og i Alta. Flere er dessverre allerede gått bort, som bautaen Tore Bongo, mens andre fortsatt er aktive. Her bør man ikke vente med å hedre innsatsen til den siste er borte. Det er aldri for sent å erkjenne at de samiske aksjonene i Oslo og Alta utløste en positiv forståelse og en ny giv i Norge for utvikling av det samiske samfunnet, som neppe ville ha skjedd så raskt uten denne innsatsen.

Dette gjelder uansett hva man måtte mene om Alta-Kautokeino-utbygginga i seg sjøl. De fleste utbyggingstilhengere som oppriktig trodde på løftene om at Alta-utbygging var tvingende nødvendig for å gi vekst og utvikling, satt nok igjen med en ekkel følelse av å ha blitt kraftig rundlurt da Norges «landsmoder» Gro Harlem Brundtland allerede i 1989 kunne utbasunere at utbygginga var unødvendig. Men samtidig kan vi alle også på sett og vis prise oss lykkelige over at denne utbygginga ble pressa igjennom med rå politimakt. For uten den ville man neppe opplevd noen samepolitisk vår på 1980-tallet, i kjølvannet av en langvarig istid.

Tilbake til skiltinga av Nullpunktet og Sombyšaldi/Sombybrua: All ære til Nordting for et flott initiativ og en raus samfunngave. De fine skiltene må sjølsagt få stå i fred.

Sággat er avisa for den samiske befolkning og de samiske distrikter (Sápmi). Avisa er partipolitisk nøytral.

Sággat arbeider etter Redaktørplakaten og Vær Varsom-plakatens regler for god presseskikk. Den som mener seg rammet av urettmessig avisomtale, oppfordres til å kontakte redaksjonen.

Storbandet satser friskt

Når Vadsø storband torsdag presenterer vårkonserten «That's how we roll», på Kooperativet kulturscene vil publikum få se og høre et band som satser friskt.

På menyen står blant annet komposisjoner fra sentrale amerikanske

jazzmusikere som gitaristene Pat Metheny og John Scofield, saksofonisten Bob Mintzer og bandlederen Gordon Goodwin. Det blir fra skjøre ballader til groovy swing og funk.

– Her vil alle seksjoner i bandet få kjørt seg i krevende arrange-

menter, forteller bandets dirigent, Asbjørn Ruud.

TORBJØRN ITTELIN
torbjorn@sagat.no

DØDSFALL I SÁPMI

geir@sagat.no

KAREN INGEBORG PAULSEN

9910 Bjørnevatt, pensjonist, født 20. november 1927 i Storbukt, Kjøfjord, Sør-Varanger, døde 1. april 2022.

Datter av fisker/småbruker Anders Henriksen Nitsjærvi (1890-1965) fra Storbukt i Kjøfjord, Sør-Varanger, og hustru Ragna Paulsen (1903-1989) fra Bugøyfjord i Sør-Varanger (viet 1925 i Sør-Varanger).

Se mer på www.sagat.no/minside/dodsfall